

STRAFRECHT

COLOFON

Boom Beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteurs: Joan Kruitwagen-Winter en mr. Lydia Janssen

Inhoudelijke redactie: mr. Maaïke Timmer en mr. Geertje van Roermund

Titel: Strafrecht

ISBN: 978 90 372 6497 5

Bronvermelding: Remco Brouwer (cartoons), Marcel Rommens / Shutterstock.com

Eerste druk/eerste oplage

© 2023 Boom Beroepsonderwijs | Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

	Werken met dit keuzedeel	6
Hoofdstuk 1	Inleiding strafrecht	9
	Inhoud en doel van het strafrecht	10
	De bescherming van art. 1 Sr	12
	De rechtsbronnen van het strafrecht	13
	Samenvatting	16
	Begrippen	17
Hoofdstuk 2	Wetboek van Strafrecht	19
	Opbouw en inhoud	20
	Misdrijven en overtredingen	21
	Belang van het onderscheid tussen misdrijven en overtredingen	22
	Reikwijdte van het Wetboek van Strafrecht	23
	Samenvatting	24
	Begrippen	25
Hoofdstuk 3	De strafbepaling	27
	Opbouw van een strafbepaling	28
	Bestanddelen	30
	Wederrechtelijkheid en schuld	31
	Verschillende vormen van opzet	33
	Samenvatting	34
	Begrippen	35
Hoofdstuk 4	Vermogensdelicten	37
	Diefstal met braak (art. 311 Sr) en diefstal met geweld (art. 312 Sr)	38
	Afpersing (art. 317 Sr)	38
	Chantage (art. 318 Sr)	39
	Verduistering (art. 321 Sr)	39
	Oplichting (art. 326 Sr)	40
	Samenvatting	41
	Begrippen	41
Hoofdstuk 5	Gewelddelicten	43
	Doodslag (art. 287 Sr)	44
	Moord (art. 289 Sr)	45
	Eenvoudige mishandeling (art. 300 en 301 Sr)	46
	Zware mishandeling (art. 302 en 303 Sr)	46
	Dood of zwaar lichamelijk letsel door schuld (art. 307 en 308 Sr)	47
	Samenvatting	48
	Begrippen	48
Hoofdstuk 6	Poging en deelneming	51
	Poging	52
	Strafbare voorbereiding	54
	Deelneming	55
	Uitlokken	57
	Doen plegen	58
	Medeplichtigheid	59
	Samenvatting	61
	Begrippen	61

Hoofdstuk 7	Strafuitsluitingsgronden	63
	Overmacht in de zin van noodtoestand (art. 40 Sr)	64
	Noodweer (art. 41 lid 1 Sr)	65
	Noodweereces (art. 41 lid 2 Sr)	66
	Wettelijk voorschrift (art. 42 Sr)	67
	Ambtelijk bevel (art. 43 Sr)	68
	Onbevoegd gegeven ambtelijk bevel (art. 43 lid 2 Sr)	68
	Ontbreken materiële wederrechtelijkheid	69
	Psychische overmacht (art. 40 Sr)	69
	Ontoerekenbaarheid (art. 39 Sr)	70
	Avas	70
	Geen vrijspraak, maar ontslag van alle rechtsvervolging	71
	Samenvatting	73
	Begrippen	73
Hoofdstuk 8	Straffen en maatregelen	75
	Strafdoelen	76
	Gevangenisstraf	77
	Hechtenis, taakstraf en geldboete	78
	Maatregelen	80
	Jeugdstrafrecht	83
	Samenvatting	86
	Begrippen	86
Hoofdstuk 9	Het strafproces	89
	Inhoud van het strafprocesrecht	90
	Rechtsbronnen van het strafprocesrecht	91
	Gebondenheid aan de wet	92
	Drie fasen van het strafproces	93
	Samenvatting	95
	Begrippen	95
Hoofdstuk 10	De verdachte	97
	Wettelijke omschrijving verdachte	98
	Rechten van de verdachte	100
	Samenvatting	103
	Begrippen	103
Hoofdstuk 11	De opsporingsambtenaar en het Openbaar Ministerie	105
	Taak en positie van de opsporingsambtenaar	106
	Algemeen en buitengewoon opsporingsambtenaar	107
	De officier van justitie en het Openbaar Ministerie	108
	Opsporen en vervolgen	109
	Samenvatting	110
	Begrippen	110
Hoofdstuk 12	De dwangmiddelen	113
	Het karakter van dwangmiddelen	114
	Aanhouden	115
	Ophouden voor onderzoek	116
	In verzekering stellen	117
	Voorlopige hechtenis	119
	Dwangmiddelen tegen minderjarige verdachten	120
	Samenvatting	122
	Begrippen	122

Hoofdstuk 13	Het onderzoek ter terechtzitting	125
	Absolute en relatieve competentie	126
	De dagvaarding	128
	De zitting	130
	Positie van het slachtoffer	133
	Strafzaken tegen minderjarige verdachten	134
	Beraadslaging: de vier formele vragen	134
	Rechtsmiddelen	136
	Samenvatting	138
	Begrippen	139
Hoofdstuk 14	Uitdaging	141
	Index	145

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren:

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Strafrecht

Kennis hebben van het strafrecht en het strafprocesrecht is voor verschillende werkgevers die daarmee werken een vereiste. Een beginnend beroepsbeoefenaar in de juridische administratie die wil werken voor werkgevers als het Openbaar Ministerie, advocatenkantoren die zich specialiseren in strafrecht of het strafrechtelijke gebied van de rechtbank, zal daarom kennis moeten bezitten van het strafrecht en het strafprocesrecht.

Dit keuzedeel verschaft je de benodigde kennis om bij dergelijke werkgevers werkzaam te kunnen zijn. Je hebt na het volgen van dit keuzedeel betere kansen op de juridisch-administratieve arbeidsmarkt, doordat het mogelijk wordt werk te verrichten bij werkgevers die zich specialiseren in strafrecht. Centraal in dit keuzedeel staan het straf- en strafprocesrecht. Dit keuzedeel verschaft kennis over de basisregels van het strafrecht. Daarbij wordt aandacht besteed aan de kennis van regelgeving en procedures die bij iedere dienstbetrekking bij het Openbaar Ministerie en in het strafrechtelijke domein van rechtspraak en advocatuur handig kan zijn. Met betrekking tot strafrecht wordt kennis verschaft op het gebied van onder andere de reikwijdte van strafrecht, straffen, strafbepalingen en strafbaarstellingen. Met betrekking tot strafprocesrecht wordt kennis verschaft op het gebied van onder andere de volgorde van strafproces en strafzitting, rechtsmiddelen en de diverse rollen en bevoegdheden binnen het strafrecht.

In dit filmpje zie je een voorbeeld van hoe het eraan kan toegaan in de rechtszaal. Onafhankelijkheid van een rechter moet altijd onbetwistbaar zijn binnen ons strafrecht. Of toch niet?

Leerdoelen

1. Je hebt brede kennis van het strafrecht en strafprocesrecht.
2. Je kunt vaststellen of het strafrecht van toepassing is.
3. Je kunt voor een situatie vaststellen of deze valt onder de reikwijdte van het Nederlandse strafrecht.
4. Je kunt de doelen van het strafrecht beschrijven.
5. Je kunt beschrijven wat de rol en bevoegdheden zijn van diverse personen in het strafrecht.
6. Je kunt vaststellen of sprake is van een strafbepaling en stelt aan de hand van een gegeven deel vast welk onderdeel dit is.
7. Je kunt de voorwaarden voor strafbaarstelling herkennen.
8. Je kunt voor een situatie vaststellen van welk vermogensdelict of geweldsdelict sprake is.
9. Je kunt voor een situatie vaststellen of sprake is van een strafbare poging of strafbare voorbereiding van een strafbaar feit.
10. Je kunt voor een situatie vaststellen welke strafuitsluitingsgrond van toepassing is.

11. Je kunt het verschil tussen de verschillende deelnemingsvormen uitleggen.
12. Je kunt de rechten en plichten van een verdachte beschrijven.
13. Je kunt de volgorde in de verschillende onderdelen van het strafproces aangeven.
14. Je kunt beschrijven hoe een strafzitting verloopt in relatie tot de volgorde van de onderdelen van de zitting.
15. Je kunt de verschillende soorten straffen beschrijven die kunnen worden opgelegd.
16. Je kunt aangeven welke rechtsmiddelen het OM en de veroordeelde kunnen instellen.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*
Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten; deze opdrachten herken je aan [BP]. Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.
De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:
 - *Casus Strafuitsluitingsgrond*
 - *Casus De bijl*
 - *Naar binnen klimmen*
 - *Casus Shoppen bij de H&M*
 - *Casus Praatje onderweg*
 - *Casus Uitspraak van de rechter*
 - *Casus Dagvaardingstermijn.*
- *Test je kennis*
Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.
- *Uitdaging*
Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.
In deze uitdaging, die uit twee onderdelen bestaat en die je zowel op papier als mondeling uitvoert, leg je beknopt uit hoe in hoofdlijnen het strafrecht in Nederland is georganiseerd.
- *Theorietoets*
Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

HOOFDSTUK 1 INLEIDING STRAFRECHT

Allereerst beschrijven we de inhoud van het strafrecht, leggen we uit wat er zo bijzonder is aan het strafrecht en geven we een indeling van het strafrecht. Daarna beschrijven we de vindplaatsen van het strafrecht en gaan we in op de bijzondere betekenis van art. 1 van het Wetboek van Strafrecht (Sr).

Aan het eind van dit hoofdstuk

- kun je de inhoud van het strafrecht omschrijven
- kun je uitleggen wat het bijzondere is aan het strafrecht
- kun je de betekenis van het legaliteitsbeginsel uitleggen
- kun je de bronnen van het strafrecht noemen.

Opdracht 1 Bevoegdheid

Lees de casus en beantwoord de volgende vragen.

Casus

Na een nachtelijk cafébezoek krijgen Henk en Bas ruzie over de vriendin van Henk. De zaak loopt helemaal uit de hand. Bas noemt de vriendin van Henk een slet en een hoer. Daarop slaat Henk Bas tegen de grond. De eigenaar van het café belt de politie, die beide mannen meeneemt naar het politiebureau.

- a. Is de politie bevoegd om beide mannen mee te nemen naar het politiebureau?
- b. Wie beslist of Bas en Henk schuldig zijn aan een strafbaar feit?

Inhoud en doel van het strafrecht

In het **strafrecht** gaat het over verboden gedragingen zoals diefstal, doodslag, moord, verkrachting, aanranding, vernieling, belediging en mishandeling. Wie zich schuldig maakt aan dit verboden gedrag, is strafbaar. Heeft de politie aanwijzingen dat er een strafbaar feit is gepleegd, dan stelt ze onder leiding van een officier van justitie een onderzoek in om de waarheid over het strafbaar feit te achterhalen. Alle belangrijke feiten die de politie tijdens het onderzoek waarneemt (denk aan het verhoren van verdachten, het horen van getuigen en slachtoffers), legt zij in een officieel schriftelijk verslag vast. Dit verslag heet een proces-verbaal. De politie stuurt dit proces-verbaal naar de officier van justitie. Vervolgens beoordeelt de officier van justitie of alle feiten die in het proces-verbaal zijn opgenomen duidelijk zijn, en daarnaast beoordeelt de officier van justitie hoe sterk het bewijs is. Op grond van het hiervoor genoemde beslist de officier van justitie of de verdachte voor de rechter komt. Het is de taak van de rechter om vast te stellen of de verdachte schuldig is en om hem dan een straf op te leggen.

In de casus gaan Bas en Henk voor onderzoek mee naar het politiebureau. Daar blijkt dat Henk de klappen heeft uitgedeeld in reactie op het schelden van Bas. Op basis van het proces-verbaal dat de politie opmaakt van de verhoren van Bas en Henk, moet de rechter beslissen of Bas zich schuldig heeft gemaakt aan het strafbaar feit belediging en of Henk kan worden veroordeeld voor (zware) mishandeling.

Dit voorbeeld maakt de inhoud van het strafrecht duidelijk. Het strafrecht omschrijft:

- de verboden gedragingen
- de bevoegdheden van politie en justitie
- de gang van zaken tijdens de rechtszaak
- de straffen en maatregelen die kunnen worden opgelegd.

Het doel van straffen

We bespreken hier drie strafdoelen:

1. vergelding
2. preventie
3. bescherming.

Vergelding is het opleggen van een straf (bijvoorbeeld een gevangenisstraf of een taakstraf) aan de dader, die door zijn gedrag de samenleving of een slachtoffer benadeeld heeft. Een soort van 'wraak' die door de overheid op de dader wordt genomen. Het tweede doel van straffen is preventie. De overheid hoopt dat het opleggen van straffen een dader ervan weerhoudt om weer hetzelfde te doen én om potentiële daders af te schrikken om hetzelfde te doen. Het derde strafdoel is bescherming van de samenleving. Door afschrikken en gevangenneming zorgt de overheid ervoor dat wij in een samenleving leven waarin wij beschermd zijn.

Het bijzondere aan het strafrecht

Het lijkt zo vanzelfsprekend dat er een straf kan worden opgelegd aan iemand die een verbod overtreedt, maar in feite is het toch wel bijzonder. Onze wetgeving kent heel veel geboden en verboden. Zo moet de koper op grond van art. 7:26 van het Burgerlijk Wetboek (BW) de koopsom op tijd aan de verkoper betalen. En de verkoper moet ervoor zorgen dat de zaak die hij verkoopt voldoet aan de afspraken (art. 7:17 BW). Maar nergens in deze wetsartikelen staat dat de koper of de verkoper gestraft wordt als hij zich niet aan zijn verplichtingen houdt.

Daarmee hebben we meteen het bijzondere van het strafrecht te pakken. Het strafrecht bevat verboden en geboden waarop straf staat bij niet-naleving. Anders gezegd: het strafrecht bevat **strafbepalingen**. Dit zijn verboden en geboden met een straf voor wie zich er niet aan houdt. Bovendien kent het strafrecht een opsporingsapparaat: de politie komt bij een vermoeden van een strafbaar feit in actie, zodat de strafrechter zich over de schuld van de verdachte kan uitspreken en hem een straf kan opleggen. Art. 7:17 en 7:26 BW over de verplichtingen van de koper en de verkoper zijn geen strafbepalingen. Het zijn wel verplichtingen, maar er staat geen straf op. Art. 310 Sr (diefstal) is wel een strafbepaling, want in dit wetsartikel staat op overtreding een gevangenisstraf van maximaal vier jaar.

Bijzonder aan het strafrecht is dus dat het strafbepalingen bevat. Overtreders worden zo nodig opgespoord door de politie, zodat de rechter hen kan berechten.

Wanneer een strafbepaling?

Waarom zijn sommige verboden in het strafrecht opgenomen en de meeste andere niet? Bepaalde gedragingen vormen zo'n bedreiging voor de orde en de rust in de samenleving dat de overheid regels heeft gesteld waaraan burgers en bedrijven zich moeten houden. We zeggen dan dat deze gedragingen onze rechtsorde schenden. Zo worden bijvoorbeeld diefstal, vernieling, doodslag en mishandeling gezien als bedreigingen voor de rechtsorde. Daarom zijn ze als strafbepaling in het strafrecht terechtgekomen. Iedereen weet, of kan weten, dat op deze gedragingen straf staat en dat politie en justitie kunnen ingrijpen.

Dat ligt anders bij de plicht van de koper om de koopsom te betalen, of bij de plicht van de verhuurder om voor een goede woonruimte te zorgen. Als de koper of de verhuurder zich niet aan zijn verplichtingen houdt, dan is dit een zaak tussen de koper en de verkoper of tussen de huurder en de verhuurder en geen bedreiging van de rechtsorde. Daarom wordt het (in deze voorbeelden) aan de verkoper en de huurder overgelaten om actie te ondernemen als de andere partij zich niet aan haar verplichtingen houdt.

Daarmee komen we bij het doel van het strafrecht. Het doel van het strafrecht is de rechtsorde beschermen. Met de **rechtsorde** wordt bedoeld: de veiligheid en de rust in de samenleving.

Opdracht 2 Inhoud en doel van het strafrecht

Lees de volgende tekst en vul de ontbrekende woorden in.

In het strafrecht gaat het over _____ gedragingen zoals diefstal, doodslag, moord, verkrachting, aanranding, vernieling, belediging en mishandeling. Wie zich _____ maakt aan dit verboden gedrag, is _____. Heeft de politie _____ dat er een strafbaar feit is gepleegd, dan stelt ze een _____ in om de waarheid over het strafbaar feit te achterhalen. Wordt door het _____ duidelijk wat er precies is gebeurd en wie het strafbaar feit heeft gepleegd, dan wordt de zaak aan de rechter voorgelegd. Het is de taak van de _____ om vast te stellen of de verdachte _____ is en om hem dan een _____ op te leggen.

Opdracht 3 Strafbepaling

Zoek de volgende wetsartikelen op en geef aan of het om een strafbepaling gaat. Geef ook aan waarom het wel/niet om een strafbepaling gaat.

- a. Art. 321 Sr.
- b. Art. 289 Sr.
- c. Art. 1 Gw.
- d. Art. 5:5 BW.
- e. Art. 27 Sv.